

Han har således gjort et arbejde for dansk middelalderarkæologi, som i mangt og meget svarer til det, Hubert Krins udrettede for snart et halvt århundrede siden med dissertationen *Die frühen Steinkirchen Dänemarks* (Hamburg 1968).

Hugo Johannsen (1942-2014), anmeldelsen er forfattet i 2012.

| CARSTEN JAHNKE: *Die Hanse*, Reclam, Stuttgart 2014, 245 s., 7,80 euro.

Længe før alle omvæltninger på det moderne bogmarked udviklede det tyske Reclam-forlag sit koncept med ganske små og meget billige bøger. De er bedst kendt for de omfattende udgivelser af tysk skønlitteratur, men der er også faglitteratur imellem. I denne serie har Carsten Jahnke udgivet en pædagogisk bog, som på et par hundrede små sider ikke bare giver en oversigt over „den tyske hanse“ og dens historie, men kommer med mange nye synspunkter. Bogen er meget sparsomt annoteret, men har til slut en nogenlunde fyldig litteraturoversigt for hvert kapitel.

Jahnke lægger ud med en kort litteraturoversigt, hvor han placerer de vigtigste værker og påpeger, at de ikke overraskende er præget af deres tid. Særligt betoner han, hvordan hansaen i høj grad kunne bruges i den tyske rigsdannelsesfase og under kejserriget, fordi den blev opfattet som tysk, borgerlig og ekspansiv til søs. I nyere tid er hansaen snarere set som en forløber for EU eller et forbillede for fredeligt international udveksling af varer og tanker. Det er klart og præcist om den tyske tradition og skrevet til et tysk publikum. Han kunne dog for mig gerne også have gjort en anelse mere ud af hanseopfattelsen i de lande, som hansebyerne handlede på. Den er som bekendt knap så entydigt positiv, og det havde måske været værd at præsentere et tysk publikum også for det – og diskutere det lidt mere.

Når det kommer til at placere sig selv, betoner Jahnke primært sit værk som led i en mere kildeorienteret retning, frigjort fra disse politiske overtoner. Samtidig omtaler han dog tidligt hansaen – eller hanserne – som økonomisk institution og placerer dermed et stykke ad vejen sig selv i den neoinstitutionelle økonomiske historie. Derudover er der en meget gennemgående linje i bogen, nemlig opfattelsen af hansaen som et frivilligt netværk.

Efter det historiografiske indledningskapitel følger et kapitel om hansaens opståen. Ved siden af indledningen er det utvivlsomt bogens mest kontroversielle. Jahnke afviser alle tanker om en slags tysk pro-

to-hanse allerede i 1100-tallet. Tværtimod lægger han vægt på, at Lübeck i årene under dansk højhed først i 1200-tallet kunne overtage de positioner, som danske købmænd i forvejen havde. I det hele taget mener han, at de nordtyske købmænd dels betrådte veje, andre havde bannet, dels at de først for alvor slog igennem i 1200-tallet. Det er en interessant tolkning, men ikke uden udfordringer, for Jahnke skal så forklare, hvorfor de tyske købmænd kunne tage over så effektivt. Ud over byernes beliggenhed peger han på en fordel i, at så mange byer havde lybsk ret eller anden form for udbredt tysk byret, for derved var det lettere at samarbejde om fælles regler.

Langt mere ukontroversielle er kapitler om de varer, der især blev handlet med, og købmændenes måde at fungere på. Det er nyttige oversigtskapitler, som bringer ajourført viden i en pædagogisk form.

Anden halvdel af bogen handler om hansaens mere institutionelle sider: på den ene side kontorerne, på den anden side hansaen som byforbund. Kontorerne gennemgås ét for ét, og mht. selve byforbundet får vi instruktivt forklaret, hvordan det fungerede. Igen betoner Jahnke, at det ikke var ét, stærkt sammentømret forbund, men en række flydende konstellationer af byer eller grupper af byer.

Carsten Jahnke viser sig også i denne bog som en kyndig historiker, som kommer med nye synsvinkler. Han har et skarpt øje for tidligere tolkninger af afhængighed af strømninger i tiden. Det er hans egen naturligvis også. I Jahnkes tolkning vokser hansaen og dens handelsdominans så at sige spontant frem nedefra i form af stadigt større frivillige netværk, som politisk mest kæmpede for frihandel og retssikkerhed i det fremmede. Jahnke er dog med på, at man ikke altid ville indrømme andre det samme hjemme, men forklarer det med indre splittelse. Mest kritisk over for hansaen er han i forhold til den store sejr over Danmark i 1370. Den bliver for Jahnke begyndelsen til enden på Skåne markedet, fordi især de vendiske stæder søger at holde andre ude fra det. Det stemmer med den grundlæggende liberale og neoinstitutionelle tilgang.

Man kan så overveje, om den liberale og unationale tilgang går for vidt. Denne anmelder synes, at Jahnke går påfaldende let hen over, at hanseforbundet stort set var et forbund af købmænd og byer fra et bestemt, nogenlunde afgrænset område – stort set lig Det tysk-romerske Rige plus den tyske ordensstat – som først og fremmest varetog deres interesser uden for dette område. Den var således måske nok et frivilligt netværk, men med grænser, som i høj grad også havde en politisk dimension. Men det kan man jo så netop diskutere. Og det lægger bogen fint op til.

Carsten Porskrog Rasmussen